

Ένταξη: Κυβερνητική συνθηματολογία και πραγματικότητα

Γρηγόρης Βάρφης

Η ένταξη αποτελεί κρίσιμη οικονομική επιλογή. Νέες, σε ευρύτατη έκταση, ρυθμίσεις, νέα δικαιώματα και νέες υποχρεώσεις, θα φέρουν πιθανότατα μέσα σε λίγα χρόνια βαθιές μεταβολές στην οικονομική ζωή του τόπου. Πού θα οδηγήσουν οι μεταβολές αυτές;

Οι απαντήσεις στο ερώτημα αυτό έχουν γίνει αντικείμενο συνθηματολογίας. Η ένταξη είναι άλλωστε θέμα πρόσφορο για δημαγωγία. Τό οικονομικό περιεχόμενο της είναι

τεχνικό και δύσληπτο, ενώ οι πολιτικές προεκτάσεις της αντιμετωπίζονται με υπέρμετρη ιδεολογική φόρτιση.

Σκοπός του άρθρου αυτού δεν είναι η ανάλυση των θετικών ή αρνητικών στοιχείων που υπάρχουν στην ένταξη, αλλά η αναίρεση όρισμένων έντυπώσεων που καλλιεργούνται και, έσκεμμένα ή όχι, παραπλανούν την κοινή γνώμη.

Ός ποιό σημείο θαπρεπε, σύμφωνα με τη δήλωση μέλους της κυβέρνησης. "νά αισθανόμαστε ευτυχία και έθνική υπερηφάνεια που γίναμε δεκτοί στόν κύκλο των μεγάλων τής Εϋρώπης";

Α. Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΕΥΤΥΧΙΑ

Έντεχνα και συστηματικά διαδίδεται ότι η ένταξη θα μās οδηγήσει από την ύπανάπτυξη στην ευημερία, ότι μιά και μās δέχτηκαν οι πλούσιοι, γρήγορα θα φτάσουμε στο επίπεδό τους.

Ιστορικά και επιστημονικά έχει θεμελιωθεί ότι οι ανισότητες που υπάρχουν ανάμεσα στις καθυστερημένες και αναπτυγμένες περιοχές, ανάμεσα στην περιφέρεια και τό κέντρο μιάς καπιταλιστικής οικονομικής ένότητας, τείνουν νά διευρυνθούν.

Τό ερώτημα στη συγκεκριμένη περίπτωση είναι αν υπάρχουν είτε στην Κοινότητα, είτε στην Ελλάδα, αντίρροπες δυνάμεις, ιού να εξουδετερώσουν ή και να ανατρέπουν αυτές τις τάσεις. Από τη σκοπιά αυτή ευνόικοι παράγοντες για την ανάπτυξη της ελληνικής οικονομίας θεωρούνται:

α. 'Η Κοινοτική αλληλεγγύη υπέρ των λιγότερο αναπτυγμένων ιελών.

β. 'Η ικανότητα προσαρμογής της ελληνικής οικονομίας, σέ συνδυασμό με τούς όρους πού προδίδει ή συμφωνία ένταξης για ή μεταδατική περίοδο.

1. 'Η Κοινοτική 'Αλληλεγγύη

α) Οί δωρεές. 'Υπάρχουν πράγματι και μηχανισμοί πού ένι-
χύνουν μέ δωρεές και δάνεια τίς λιγότερο αναπτυγμένες περιοχές
της Κοινότητας. 'Η άποτελεσματικότητά τους ώστόσο μειώνεται
ιπό τούς ακόλουθους περιορισμούς:

ι. Οί δωρεές, σάν ένίσχυση του προϋπολογισμού ή του ίσοζυ-
γίου πληρωμών θά βαρύνουν σέ μικρό μόνο βαθμό σέ σχέση μέ τίς
έπιπτώσεις πού θά έχει στά μεγέθη αυτά, άμεσα ή έμμεσα, τό
έννοιγμα των συνόρων στη διακίνηση αγαθών, υπηρεσιών και
κεφαλαίων. Τήν ανάπτυξη της οικονομίας μετά την ένταξη θά
προσδιορίσουν πρώτα οί ροές και μετά οί δωρεές. Οί τελευταίες
έχουν τήν ιδιότητα νά μετριώνται εύκολότερα και νά έντυπωσιάζ-
ζουν τήν κοινή γνώμη.

ii. 'Ο ρόλος του Ταμείου Περιφερειακής 'Ανάπτυξης και του
Κοινωνικού Ταμείου στην ανακατανομή του εισοδήματος είναι
περιορισμένος. Οί εισφορές τους καλύπτουν μικρό μόνο μέρος
της δαπάνης πού πραγματοποιεί μιά χώρα στους τομείς πού
έξυπηρετούν. Τό σύνολο έξάλλου των ποσών πού θά μεταφέρον-
ται στην Ελλάδα από τά Ταμεία αυτά, έάν τά άπομονώσει κανείς,
άντιστοιχεί στο ένα τρίτο περίπου της ελληνικής συνεισφοράς
στον Κοινοτικό προϋπολογισμό.

β) 'Η κοινή γεωργική πολιτική.

'Η κοινή γεωργική πολιτική έχει μεγάλη σημασία, όχι τόσο
έπειδή ή μεταφορά πόρων θά ύπερβεί αισθητά τό σύνολο της
έλληνικής εισφοράς στον κοινοτικό προϋπολογισμό. Σημαντικό-
τερο είναι τό γεγονός ότι ή μεταφορά αυτή έντάσσεται σ' ένα
εύρύτερο σύστημα κοινοτικού παρεμβατισμού πού ρυθμίζει, όρ-
γανώνει και προστατεύει τήν παραγωγή και τίς άγορές των
προϊόντων. 'Η Ελλάδα μπορεί νά ώφεληθεί πολύ από τήν κοινή
γεωργική πολιτική. Και στον τομέα όμως αυτό καλλιεργούνται
ψευδαισθήσεις πού έμποδίζουν νά σχηματιστεί μιά καθαρή αντί-
ληψη, τόσο για τίς πραγματικές διαστάσεις, όσο και για τίς
προϋποθέσεις άντλησης των πλεονεκτημάτων.

ι. Οί έγγυημένες τιμές θά είναι κοινές για τόν έλληνα γεωργό
και τούς κοινοτικούς συναδέλφους του. Δέν θά έξισώσουν όμως
αυτόματα, όπως συχνά αφήνεται νά έννοηθεί, και τό κατά κεφα-
λήν εισόδημα, στο μέτρο πού θά διαφέρουν τό κόστος παραγω-
γής, ή άπόδοση κατά στρέμμα και τό μέγεθος της άγροτικής
έκμετάλλευσης. Σημαντικό έξάλλου παράγοντα στη διαμόρφωση
του εισοδήματος θά άποτελέσουν ό καθορισμός και ή εξέλιξη της
ισοτιμίας της γεωργικής δραχμής πρós τή γεωργική κοινοτική
μονάδα.

ii. 'Η ώφέλεια της ελληνικής γεωργίας θά είναι άνισα καταμερι-
σμένη. 'Ορισμένοι τομείς, όπως ή κτηνοτροφία, είναι πιθανό νά
περιορισθούν. Σέ άλλους πάλι (φρούτα και λαχανικά) οί έγγυη-
μένες τιμές είναι συχνά χαμηλότερες από αυτές πού έξασφαλί-
ζονται σήμερα στον έλληνα παραγωγό.

iii. Τά πλεονεκτήματα θά είναι γενικά περιορισμένα, τά πρώτα
χρόνια της ένταξης, τόσο έπειδή τό άνοιγμα των άγορών προβλέ-
πεται μέ θραδύ ρυθμό, όσο και έπειδή ή προσέγγιση στις κοινοτι-
κές τιμές θά γίνει σταδιακά. Σέ πολλές περιπτώσεις από τήν
προσέγγιση αυτή θά ώφεληθεί, τά πρώτα χρόνια, μόνο ό κρατι-
κός προϋπολογισμός, γιατί ή αύξηση των τιμών θά άντισταθμίζε-
ται από τήν κατάργηση των έπιδοτήσεων.

Γενικά παρατηρείται ότι ή γεωργική πολιτική, ή μόνη σχετι-
κά ολοκληρωμένη "κοινή πολιτική" στην Κοινότητα, ώφείλεται
πρό παντός σέ ιστορικά αίτια και έκφράζει συμβιβασμούς
συμφερόντων.

Τά Κοινοτικά έξάλλου Ταμεία άποτελούν διορθωτικούς μη-
χανισμούς ανακατανομής του εισοδήματος, οί όποιοι όμως, μέ τά
σημερινά τουλάχιστον δεδομένα, κρίνονται άνεπαρκείς.

2. 'Η Προσαρμοστικότητα της 'Ελληνικής Οικονομίας

α) 'Η ελληνική διομηχανία.

Σάν χαρακτηριστικό παράδειγμα της ικανότητας προσαρμο-
γής της οικονομίας, προβάλλεται ή μεγάλη ανάπτυξη της διομη-
χανίας και των έξαγωγών μας μετά τή σύνδεση μέ τίς Εύρωπαϊκές
Κοινότητες, τό 1962. Τό παράδειγμα δέν είναι καθόλου πειστικό,
γιατί οί συνθήκες της ένταξης είναι έντελώς διαφορετικές.

Παρά τίς αντίθετες διαβεβαιώσεις άρμοδίων, οί άγορές των
προϊόντων μας, μ' έξαίρεση τά χαλυδουργικά, δέν πρόκειται νά
διευρυνθούν.

Τό καθεστώς των έξαγωγών θά έπηρεαστεί μάλιστα άρνητικά
στο μέτρο πού θά περιοριστούν οί έπιδοτήσεις. Οί πιό δυσάρε-
στες όμως συνέπειες θά προκύψουν, θραχυπρόθεσμα, από τίς
άλλαγές στο καθεστώς των εισαγωγών. 'Η διομηχανία έξακολου-
θισε και μετά τή σύνδεση νά προστατεύεται άποτελεσματικά όχι
μόνο από δασμούς, αλλά πρό πάντων από τά κάθε είδους παρα-
δασμολογικά έμπόδια στις εισαγωγές. 'Η Κοινότητα θά άπαιτή-
σει αυτή τή φορά, και έχει τήν άρμοδιότητα και τήν ισχύ νά
έπιβάλλει, τήν κατάργηση όλων αυτών των έμποδίων, πού συμ-
φωνήθηκε νά πραγματοποιηθεί είτε από τήν άρχή, είτε μέσα στα
πρώτα χρόνια της ένταξης.

Παραμένει κατά συνέπεια άνοιχτό τό ερώτημα, έάν στον
άνταγωνισμό πού για πρώτη φορά θά άντιμετωπίσει σέ τόση
έκταση ένα μεγάλο μέρος της διομηχανίας, θά ύπερισχύσουν τά
κίνητρα προσαρμογής και έκσυγχρονισμού της, ή οί τάσεις, είτε
για τό κλείσιμο των έπιχειρήσεων, είτε για τήν προσφορά τους
στο ξένο κεφάλαιο.

β) 'Η δημόσια διοίκηση

"Ένα μεγάλο μέρος της συνθηματολογίας άφορά τή διαφήμι-
ση των οικονομικών και διοικητικών μέτρων πού θά ληφθούν,
είτε γιατί τό άπαιτούν οί συμφωνίες, είτε μέ τήν εύκαιρία της
ένταξης. Γιατί όμως όλα τά μέτρα πού αναγγέλλονται σάν εύεργε-
τικά, δέν έχουν έφαρμοστεί ως τώρα, άνεξάρτητα από τήν έντα-
ξη; 'Ας μή γελιόμαστε. 'Ο καταναγκασμός σάν κίνητρο προόδου.

μπορεί να λειτουργήσει, ως ένα σημείο, στον ιδιωτικό τομέα. 'Η αποτελεσματικότητά του είναι πολύ αμφίβολη, με τα σημερινά τουλάχιστον δεδομένα, στον κρατικό μηχανισμό.

Τό χαμηλό επίπεδο της δημόσιας διοίκησης, πού και η κυβέρνηση επισημαίνει, προσδιορίζει κατά μεγάλο μέρος, την ικανότητα προσαρμογής και τό βαθμό προετοιμασίας του συνόλου της ελληνικής οικονομίας.

'Η αξιοποίηση των δυνατοτήτων πού προσφέρει η κοινή γεωργική πολιτική, είτε πρόκειται για την αναδιάρθρωση της παραγωγής, είτε για την απορρόφηση των πόρων του γεωργικού ταμείου, ή για την οργάνωση των παραγωγών, θά εξαρτηθεί σέ μεγάλο βαθμό από την ικανότητα του κρατικού μηχανισμού νά εφαρμόσει τά μέτρα πού χρειάζονται. Τό ίδιο ισχύει για την όμαλή λειτουργία του φόρου προστιθέμενης αξίας. Τό ίδιο ισχύει ακόμα για την εξουδετέρωση κινδύνων σάν αυτούς πού απειλούν νά μεταφερθεί ένα μεγάλο μέρος της ελληνικής βιομηχανίας αλλά και της γής, σέ ξένη ιδιοκτησία.

Οί διαβεβαιώσεις του είδους: "Γιά νά μάθει κολύμπι ό 'Ελληνας πρέπει νά τόν πετάξεις στή θάλασσα", "τώρα πού είναι ανάγκη, θά πάρουμε τά μέτρα πού πρέπει", "θά άνεδάσουμε τό επίπεδο της δημόσιας διοίκησης", ή "θά αλλάξουμε τή νοοτροπία της", είναι άπατηλές. 'Η δημόσια διοίκηση έχει τή νοοτροπία των κυβερνήτων. Πέρασαν τρία χρόνια άφ' ότου άρχισαν οί διαπραγματεύσεις για τήν ένταξη και, μέ ελάχιστες εξαιρέσεις, στή θέση της προετοιμασίας, ύπάρχει μόνο ή έντύπωση της προετοιμασίας.

Πολλά στοιχεία ύπάρχουν πού μπορεί ν' άποδείξουν ότι:

Νέες επιτροπές συνιστώνται όχι για νά λύσουν προβλήματα, αλλά για νά μεταθέσουν εϊθύνες και άναρμοδιότητες.

Καινούργιες υπηρεσίες επικαλύπτουν άλλες, πού λειτουργούν για τόν ίδιο σκοπό, μέ συνέπεια νά μεγαλώνει ή σύγχυση.

'Ακόμη χειρότερα. 'Ότι μέ τήν πρόφαση της προετοιμασίας, έξυπηρετείται ό μηχανισμός της ρουσφετολογίας. Οί διορισμοί δέν συμπληρώνουν κενά, αλλά ικανοποιούν "ήμετέρους" και πολλαπλασιάζουν τούς άσχετους.

Οί έξεις αυτές έχουν άποδειχθεί τόσο ισχυρές, ώστε άνεξάρτητα από όποιαδήποτε άρχική καλή πρόθεση, στό στάδιο της εφαρμογής, ύπάρχει άναπόφευκτη έκτροπή.

γ) 'Η μεταδατική περίοδος

Σκοπός της μεταδατικής περιόδου ήταν νά δώσει στήν 'Ελλάδα, κατά τά πρώτα κρίσιμα χρόνια της ένταξης, τό χρόνο και τήν εύκαιρία προσαρμογής στις νέες συνθήκες. Οί όροι πού τελικά συμφωνήθηκαν, παρά τήν ικανοποίηση πού εκφράζεται επίσημα, φαίνεται νά άφορούν περισσότερο τήν προστασία της κοινοτικής οικονομίας.

Μιά γενική θέωση της διεξαγωγής των διαπραγματεύσεων δείχνει έξάλλου ότι τό σενάριο τους -έκτός σέ ό,τι άφορά τό χρόνο ολοκλήρωσης-, επιδόθηκε από τήν Κοινότητα. Οί θέσεις της παρουσιάζονταν τήν τελευταία στιγμή και περιείχαν άπαιτήσεις όχι μόνο υπερβολικές, αλλά και παράλογες. 'Όταν ή Κοινότητα άφαιρούσε τό παράλογο, χειροκροτούσαμε τήν ύποχώρησή της και δεχόμασταν μέ άνακούφιση τό υπερβολικό.

'Η έμμονή στα αίτήματά μας ήταν ελάχιστα πειστική. Οί

Κοινοτικοί ήταν σέ θέση, τίς περισσότερες φορές, νά έκτιμήσουν πότε και πού θά ύποχωρήσουμε.

Οί διαπραγματεύσεις ξεφτισαν μέ τή μετάθεση της ουσίας σέ ένα στενό ταμειακό πρόβλημα. Οί τελευταίες "δραματικές" συνεδριάσεις, ήταν πρό πάντων μιά άσκηση σέ χαρτί, για τό ταμειακό όφελος (κατά τήν Κοινότητα), ή τή ζημιά, (κατά τήν ελληνική άποψη), πού θά είχαμε τόν πρώτο χρόνο της μεταδατικής περιόδου.

Τέλος, ή όλη διαπραγματευτική τακτική μας ήταν προπάντων άμυντική. Κύρια φροντίδα ήταν νά πειστεί ή Κοινότητα ότι δέν ζημιώνεται από τήν ένταξη μας.

'Η στάση αυτή έκρυβε τό άγχος "μήν τυχόν καθυστερήσει ή ένταξη", και έξηγείται από τό γεγονός ότι τό οικονομικό περιεχόμενο της τελευταίας θεωρήθηκε δευτερεύον σέ σχέση μέ τήν πολιτική σημασία της. 'Εφόσον ή ένταξη ήταν πολιτικά ώφέλιμη, θά μπορούσε τουλάχιστον προσωρινά, νά είναι οικονομικά ούδέτερη. Οί όροι της μεταδατικής περιόδου ενδιέφεραν πολύ λιγότερο, άπ' ό,τι ή σύντομη πραγματοποίηση της ένταξης.

Τό οικονομικό στοιχείο των διαπραγματεύσεων ύποβαθμίστηκε ακόμα περισσότερο μέ τήν άνάθεση των ούσιαστικών χειρισμών τους στό 'Υπουργείο 'Εξωτερικών. 'Όταν έκκρεμούν τό Κυπριακό, τά 'Ελληνοτουρκικά και ή έπιστροφή στό ΝΑΤΟ, τό 'Υπουργείο 'Εξωτερικών, από τή φύση του και τήν κατάρτιση των υπαλλήλων του, θά ήταν δύσκολο νά δώσει βαρύτητα στα "φρούτα και τά λαχανικά".

Μιά άλλη άποψη, πιο κοντά στή διπλωματική νοοτροπία, πού προβαλλόταν στα παρασκήνια των διαπραγματεύσεων, στήν ελληνική τουλάχιστον πλευρά, είναι ότι τά πολιτικά όφέλη από τήν ένταξη θά επιτρέψουν στήν 'Ελλάδα νά έξοικονομήσει μερικές εκατοντάδες εκατομμύρια δολάρια από τίς δαπάνες της για τούς έξοπλισμούς. Δέν σημαίνει αυτό ότι ή ένταξη γίνεται και οικονομικά έωφελής;

Β. ΟΙ ΠΟΛΙΤΙΚΕΣ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Τά πολιτικά όφέλη πού προβάλλει ή κυβέρνηση από τήν ένταξη είναι:

- α. 'Η κατοχύρωση των δημοκρατικών θεσμών, και
- β. 'Η ένίσχυση της ασφάλειας και της άνεξαρτησίας της χώρας.

1. 'Η Κατοχύρωση της Δημοκρατίας

'Η κατοχύρωση της δημοκρατίας παρουσιάζεται και από τούς συνεταίρους μας σάν ό καθοριστικός παράγοντας της πολιτικής δούλησής τους για τή διεύρυνση.

'Η ένταξη στις Εύρωπαϊκές Κοινότητες μπορεί πράγματι νά συμβάλει στήν αποθάρρυνση ύποψήφιων δικτατόρων, όπως μπορεί νά δώσει και σέ πολλούς, μέ τόν πολλαπλασιασμό των έπαφών σέ όλα τά ύπηρεσιακά επίπεδα, τήν εύκαιρία δημοκρατικής φοίτησης στους εύρωπαϊκούς θεσμούς. Σέ κάθε όμως περίπτωση θά πρόκειται για έπικουρική συμβολή. 'Αλλοίμονο στή δημοκρατία πού θά περίμενε από τό έξωτερικό τή στήριξη και τήν άνάπτυξή της.

2. 'Η 'Ασφάλεια και ή 'Ανεξαρτησία

Τό θέμα της ένίσχυσης της ασφάλειας και της άνεξαρτησίας

της χώρας είναι ασφαλώς πολύ πιο λεπτό. Έκείνο που επισημαίνεται είναι ορισμένες υπεραπλουστεύσεις.

Ο ρόλος της Ευρώπης

Η Ευρώπη εμφανίζεται συχνά σαν να είναι ήδη ένας πολιτικός γίγαντας με εξισορροπητική και ρυθμιστική αποστολή ανάμεσα στις άλλες υπερδυνάμεις. Τήν εικόνα συμπληρώνει συχνά η διαβεβαίωση ότι ο εναγκαλισμός της Ευρώπης θα μας απαλλάξει από την "υπέρμετρα βαρεία αμερικανική κηδεμονία".

Για τη σημερινή κατάσταση και το ρόλο της Ευρώπης, θα ήταν χρήσιμο να διαβάσει κανείς το βιβλίο που δημοσίευσε το 1977 ο τωρινός Γάλλος Υπουργός Έξωτερικού Έμπορίου, J. FRANCOIS DENIAU: "Η Απαγορευμένη Ευρώπη" (L'EUROPE INTERDITE). Ο κος DENIAU εργάστηκε πολλά χρόνια στις Βρυξέλλες πρώτα σαν ανώτερος υπάλληλος και αργότερα σαν μέλος της επιτροπής Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων. Στενός συνεργάτης του Γάλλου Προέδρου της Δημοκρατίας, είναι "ευρωπαϊστής" έξω από κάθε αμφισβήτηση. Γι' αυτό, άλλωστε, του έχει δοθεί το γνωστό βραβείο Καρλομάγνου. Ο κος DENIAU αναλύει το σημερινό αδιέξοδο της Ευρώπης, αναρωτιέται με πικρία αν η Ευρώπη έχει δική της φωνή, και τονίζει ότι τα κράτη - μέλη ενδιαφέρονται περισσότερο για τις διμερείς σχέσεις τους με τις Ήνωμένες Πολιτείες, παρά για την Κοινοτική αλληλεγγύη.

Το ρόλο της Ευρώπης στη διεθνή σκηνή κατοπτρίζουν άλλωστε καθαρά, οι θέσεις που έχει πάρει, ως τώρα απέναντι στα ελληνικά θέματα. Η φωνή της, σε ό,τι αφορά την άρση του εμπάργκο ή τη λύση του Κυπριακού, ήταν ή ήχός της φωνής των Ήνωμένων Πολιτειών. Σαν χαρακτηριστικό παράδειγμα πειθάρχησης των μελών της σε μία κοινή εξωτερική πολιτική αναφέρθηκε, και από τον ελληνικό Τύπο, η υποχώρηση της Ίρλανδίας στην πίεση που της ασκήθηκε από τα άλλα μέλη για να ευθυγραμμιστεί με τη στάση τους, στο θέμα της κατάργησης του εμπάργκο. Αποτελεί άραγε σύμπτωση ότι η Ίρλανδία είναι το μόνο κράτος - μέλος των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων που δεν ανήκει στο ΝΑΤΟ;

Η κάποια μετακίνηση μέσα στο δυτικό κόσμο, από τις Ήνωμένες Πολιτείες προς την Ευρώπη, που φαίνεται να πραγματοποιείται με την ένταξη, δεν αποτελεί αλλαγή εξωτερικής πολιτικής. Η αποδοχή της Ελλάδας από τις Ευρωπαϊκές Κοινότητες γίνεται με την άνοχη των Ήνωμένων Πολιτειών. Κατά συνέπεια, είναι υποκριτικό να παρουσιάζονται οι τελευταίες σαν ο λύκος του παραμυθιού. Αν ήταν έτσι, τότε την ώρα που η Ελλάδα - Κοκκινόσκουφίτσα πάει να βρει τη γιαγιά - Ευρώπη, η τελευταία βρίσκεται ακόμη στο στομάχι του λύκου.

"Καλύτερα μέσα, παρά έξω"

Για να κριθεί αν η ένταξη συμβάλλει στην ενίσχυση της ασφάλειας της χώρας, θα έπρεπε να αντιμετωπισθεί όχι μεμονωμένα, αλλά σαν πράξη που αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου συνόλου ρυθμίσεων και συμφωνιών.

Στά περιορισμένα πλαίσια αυτού του άρθρου, το κρίσιμο ερώτημα, σε σχέση με την παραπάνω τοποθέτηση, είναι αν η πολιτική πίεση προς την Ελλάδα και η ικανότητα αντίστασης της

τελευταίας, θα είναι μεγαλύτερη όταν είμαστε μέσα στην Ευρώπη ή έξω απ' αυτή.

Το σύνθημα που διαδίδεται "καλύτερα μέσα παρά έξω", δείχνει, φαινομενικά, απλότητα και μετριοπάθεια. Είναι άλλωστε και πιο κοντά στο πνεύμα του Υπουργείου Έξωτερικών, που δεν έχει αυταπάτες για το ρόλο της Ευρώπης, ούτε ενδιαφέρεται άμεσα να καλλιεργεί ψευδαισθήσεις στην κοινή γνώμη, και μάλιστα σε βάρος των Ήνωμένων Πολιτειών.

Η θέση "καλύτερα μέσα παρά έξω" μ' όλη την εγκαρτέρηση που την διακρίνει, δεν είναι, ούτε από πολιτική ούτε από οικονομική σκοπιά, τόσο αυταπόδεικτη όσο πολλοί νομίζουν.

Οποιοι όμως και αν είναι οι πολιτικές προεκτάσεις της ένταξης, στην επιτυχία της θα βαρύνουν τα οικονομικά αποτελέσματα. Μπορεί να μπήκαμε για πολιτικούς λόγους, αλλά θα επιτύχουμε ή θα αποτύχουμε για οικονομικούς. Τα πολιτικά όφελή δεν θα άντεχαν σε μία οικονομική αποτυχία. Όσο ασθενέστερη θα ήταν η οικονομική μας θέση μέσα στην Ευρώπη, τόσο μεγαλύτερη η πολιτική πίεση και μικρότερη η δύναμη αντίστασής μας.

Ο πρωθυπουργός έκανε πολλά ταξίδια στην Ευρώπη για να πετύχει την ένταξη για εθνικούς λόγους. Κατόρθωσε - και δεν ήταν καθόλου απλό - να αποσπάσει την πολιτική βούληση των έννέα για τη διεύρυνση, όχι όμως και να επιτύχει την ικανοποίηση εύλογων οικονομικών αιτημάτων μας. Ο κίνδυνος είναι μήπως αύριο, όταν είμαστε μέλη, γίνονται ταξίδια για να μας βοηθήσει ή Κοινότητα στην αντιμετώπιση έκτακτων οικονομικών αναγκών, και μας ζητάει παραχωρήσεις σε άλλους τομείς.

"Θά μας αφήσει η Κοινότητα να πάμε άσχημα;"

Ένα τελευταίο σύνθημα με ευρεία κι αυτό διάδοση, είναι ότι δεν θα συμφέρεi στην Κοινότητα να πάμε άσχημα, αφού θα είμαστε μέλος της και κατά συνέπεια "δεν θα μας αφήσει να πάμε άσχημα". Η άποψη αυτή είναι και λανθασμένη και επικίνδυνη.

Λανθασμένη, γιατί το πολιτικό και θεσμικό κενό που υπάρχει σήμερα στην Κοινότητα, δεν της αφήνει μεγάλα περιθώρια ορθολογικής λειτουργίας.

Επικίνδυνη, γιατί τα μέτρα, που σε περίπτωση δυσμενών εξελίξεων θα χρειαζόταν η οικονομία μας, δεν μπορούν ούτε να εξαρτώνται, ούτε να προσδιορίζονται από το βαθμό στον οποίο θα θίγονταν τα συμφέροντα των συνταίρων μας. Ίσως οι τελευταίοι να μην θέλουν "να πάμε άσχημα", μπορεί όμως να τους ενδιαφέρει να συντηρείται η οικονομία μας με δόσεις που παρατείνουν την πολιτική μας εξάρτηση από αυτούς.

Γ. Η ΕΝΤΑΞΗ ΚΑΙ Η ΚΟΙΝΗ ΓΝΩΜΗ - ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Η ένταξη αποτελεί αμετάστροπτο γεγονός. Όσοσο υπάρχουν πολλές αβεβαιότητες για το που οδηγεί τη χώρα μας.

Η πρώτη αβεβαιότητα αναφέρεται στο μέλλον της Ευρώπης, στη φυσιογνωμία που θα πάρει, και στον ρόλο της.

Η Ελλάδα, σε αντίθεση με τον κορεσμό της ευρωπαϊκής ιδέας που παρατηρείται στην Κοινότητα, δείχνει για την ιδέα αυτή το ζήλο των νεοφύτων. Το φαινόμενο εξάλλου που παρατηρήθηκε στην Κοινότητα, φαίνεται να ισχύει και σ' εμάς. Ο ενθουσιασμός εκδηλώνεται περισσότερο στο επίπεδο της πολιτικής ηγεσίας και λιγότερο στο λαό όπου δύσκολα μεταφντεύεται.

Σέ ὅ,τι ἀφορᾷ τό θέμα τῆς εὐρωπαϊκῆς ἐνοποίησης, ἡ ἔνταξη ἀποτελεῖ μιά ἀγορά γιά τήν ὁποία πανηγυρίζει ἡ κυβέρνηση, σάν νά εἶχε ἤδη πραγματοποιηθεῖ.

Ἡ δεύτερη ἀβεβαιότητα -πιό σωστό θά ἦταν νά μιλήσει κανεῖς γιά ἔντονη ἀνησυχία- ἀφορᾷ τίς ἐπιπτώσεις πού θά ἔχει, τά προσεχῆ χρόνια, ἡ ἔνταξη, στήν ἑλληνική οἰκονομία.

Στό ἄρθρο αὐτό δέν ἔγινε ἀναφορά, γιατί δέν ἦταν αὐτός ὁ στόχος του, στίς δυνατότητες ἢ τά συγκριτικά πλεονεκτήματα πού θά μπορούσαν ἴσως νά ἀξιοποιηθοῦν μέ τήν ἔνταξη, ἀλλά στό χαμηλό βαθμό προετοιμασίας τῆς ἑλληνικῆς οἰκονομίας καί εἰδικότερα στήν ἀνεπάρκεια τοῦ κρατικοῦ μηχανισμοῦ, πού ἀποτελεῖ τόν κρίσιμο ἀνασχητικό παράγοντα.

Οἱ παραπάνω ἀβεβαιότητες καί ἀνησυχίες ἐπισημάνθηκαν σέ σχέση μέ τίς παραπλανητικές ἐντυπώσεις πού διαδίδονται στήν Κοινή Γνώμη.

Ἡ σωστή ὁμως ἐνημέρωσή της ἀποτελεῖ τό ἴδιο οὐσιαστική προϋπόθεση γιά νά ἐπιτύχει ἡ ἔνταξη, ὅπως καί ἡ βελτίωση τῆς δημόσιας διοίκησης. Ἡ ἀναπόφευκτη ἔκτροπή πού ἀναφέρθηκε στήν περίπτωση τῆς τελευταίας παρατηρεῖται καί στό θέμα τῆς ἐνημέρωσης. Πρωταρχική σημασία ἔχει ἀποκτήσει τό πῶς θά

πεισθεῖ ἡ κοινή γνώμη ὅτι ὅλα πᾶνε καλά. Τά σχέδια παρουσιάζονται σάν πραγματοποιήσεις καί οἱ φιλοφρονήσεις σάν ἐπιτυχίες. Εὐχαριστοῦμε, συγχαίρουμε καί ἱκανοποιούμεθα συγκρινόμενοι.

Ἡ ἔνταξη ἔχει ἐξελιχθεῖ σέ μιά τεράστια προσπάθεια νά κερδηθεῖ ἡ μάχη τῆς δημοσιότητας στό ἐσωτερικό.

Στά πλαίσια τῆς προσπάθειας αὐτῆς τά κυβερνητικά συνθήματα ἐπεκτείνουν τή σημασία τῆς ἔνταξης καί πολύ πέρα ἀπό ὅσο τήν προσδιορίζει τό πραγματικό της περιεχόμενο. Χάρη στήν ἔνταξη θά φθάσουμε παντοῦ στό ἐπίπεδο τῶν συνεταίρων μας.

Παρόμοια δημαγωγία κινδυνεύει ὁμως ν' ἀποτελέσει μπούμερανγκ.

Ἡ ἀπογοήτευση ἀπό τήν Κοινή Ἀγορά θά εἶναι ἀνάλογη μέ τή διάψευση τῶν προσδοκιῶν πού ἀλόγιστα καλλιεργοῦνται. Σήμερα ὑποστηρίζεται ὅτι μέ τήν ἔνταξη θά διορθωθοῦν καί πράγματα πού δέν ἔχουν σχέση μ' αὐτή. Πρόκειται γιά βολικό ἄλλοθι πού συγκαλύπτει πρόσκαιρα πολλές ἀδυναμίες. Τό τίμημα θά εἶναι ὅτι αὐριο θ' ἀποδίδονται στήν ἔνταξη καί ἐξελίξεις γιά τίς ὁποῖες δέν θά ἔχει εὐθύνη.